

of almost all types of agricultural products has the dynamics of prices. The impact of the price factor is particularly noticeable for products such as sugar beets, grain crops and livestock products. The main factor that influenced the growth of profitability of production of agricultural enterprises profit increase was due to higher prices and corresponding growth in sales revenue. The results of the analysis of the dynamics of the level of profitability of assets also showed a significant effect of increased profits. Proved that reserves of increase of the profits of agricultural enterprises of the region should be used by optimizing the volume of production and expenditures. Marginal analysis of profit sensitivity to change the ratio of variables constant costs and sales volume allowed to develop variants of its increase which can be achieved through lowering fixed and variable costs or increasing revenues. Values obtained by agricultural enterprises profit proved largely sensitive to changes in the volume of sales revenue. This result allows to choose the most appropriate way to improve the profitability of agricultural enterprises and consequently improve their economic results.

Keywords: *agricultural enterprises, results of activity, financial results, profitability, profitability, efficiency.*

УДК339.168.6:338.47

DOI 10.31395/2415-8240-2019-95-2-128-137

НЕОБХІДНІСТЬ І РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО ПРОТЕКЦІОНІЗМУ В ІНВЕСТИЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ АПК: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Н. В. ЛАГОДІЄНКО, *кандидат економічних наук*

Миколаївський національний аграрний університет

Н. В. ТУРЛЕНКО, *кандидат економічних наук*

Одеська національна академія харчових технологій

О. О. АЛЕКСЕЙЧУК, *здобувач*

Міжнародний університет бізнесу і права (м.Херсон)

У статті досліджуються питання інвестиційного забезпечення сталого розвитку галузей АПК. Дослідження показали, що це глобальне питання і його вирішення потребує значних зусиль усіх учасників міжгосподарських зав'язків при постійному протекціонізмі держави. До пріоритетних напрямів протекціоністської політики державного регулювання інвестиційної діяльності в галузях АПК слід віднести координацію дій і контроль організації продовольчої безпеки, яка є основою

національної безпеки країни, досягнення за даних умов максимально можливого соціального ефекту; створення здорового конкурентного середовища і становлення цивілізованого підприємництва; здійснення прогресивної структурної перебудови; забезпечення кардинального науково-технічного прориву; поєднання загальнодержавних та регіональних інтересів з інтересами підприємців.

Ключові слова: мультимодальні перевезення; комбіновані перевезення; інтермодальні перевезення; регіон; управління; транспортна галузь.

Постановка проблеми. Активізація інвестиційної діяльності – одне із найважливіших народногосподарських завдань, у галузі сільського господарства як визначальної складової АПК, де формуються матеріальні передумови для виходу економіки з фінансової кризи і подальшого стійкого відтворення. Питання інвестиційного забезпечення сталого розвитку галузей АПК є актуальним, як для національного, так і регіонального рівня. Це глобальне питання і його вирішення потребує значних зусиль усіх учасників міжгосподарських зав'язків при постійному протекціонізмі держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню різних аспектів інвестиційного розвитку підприємств та ефективності інвестицій присвятили наукові роботи вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти: Г.Александр, А. Бабо, С. Барнес, Р. Бауер, Д. Бейлі, В. Беренс, М. Бромвич, А. Гальчинський, М. Дем'яненко, Л. Гітман, М. Джонк, М. Зубець, М. Малік, Дж.Меллор, Дж.Милль, П. Саблук, М.Тодаро, А. Хілман, Д. Холланд, Р. Холт, У. Шарп, С. Шмідт та інші. Проблемам ефективності інвестицій в аграрній сфері, обґрунтуванню методичних підходів до оцінки та визначення інструментарію формування інвестиційної привабливості підприємств АПК, обґрунтуванню регіональних особливостей розвитку АПК присвячено роботи вітчизняних вчених: В.Я. Амбросова, В.Г. Андрійчука, Л.М. Березіної, С.В. Васильчак, К.В. Васьківської, І.І. Вініченка, Н.І. Демчук, О. Р. Жидяка, В.В. Іванишина, І.І. Іртищевої, Л.І. Катан, В.В. Лагодієнко, П.А. Лайко, Ю.О. Лупенка, Р.П.Мудрака, Г.Є. Павлової, І.П. Приходька, Н.С. Прокопенка, В.М. Пушкарьова, А.М.Ужви, О.В.Ульянченка, Ю.М. Хвесика та ін. Проте недостатньо дослідженими залишаються питання системного підходу до розуміння необхідності і ролі державного протекціонізму в інвестиційному забезпеченні сталого розвитку галузей АПК в умовах відкритості національної економіки. Дослідження означеної проблеми та обґрунтування особливостей її реалізації на національному та регіональних рівнях потребує

додаткового вивчення, що і зумовило необхідність проведення окремого дослідження.

Методика досліджень. Теоретико-методологічною основою дослідження є системний підхід та діалектичний метод пізнання, які застосовувалися для виявлення взаємозв'язків і взаємозалежностей та визначення теоретичних і прикладних засад формування політики інвестиційного забезпечення галузей АПК.

Результати досліджень. Питання інвестування аграрної сфери не можна розглядати поза та державним регулюванням інвестиційної діяльності, яке є визначальним для розвитку сучасної економіки. В умовах економічної кризи ці питання набувають особливої актуальності. Від їх вирішення на сучасному етапі значною мірою залежить подолання кризового стану не тільки сільського господарства, але й економіки агропромислового комплексу, відновлення та зростання виробничого капіталу, підвищення рівня виробництва та конкурентоспроможності продукції, вирішення всього спектру соціально-економічних проблем галузі [1].

Об'єктивна необхідність державного регулювання аграрної сфери України зумовлена різноманітністю природно-кліматичних умов, які потребують страхування діяльності аграрних товаровиробників; нестійкістю цін та доходів у сільськогосподарському виробництві; їхньою залежністю як від природних факторів, так і від кон'юнктури ринку; непривабливістю інвестування сільського господарства в силу повільного обороту капіталу та відтворювального процесу; сезонністю виробництва; великим виробничим ризиком; особливостями формування соціальної інфраструктури села тощо [2, с.25].

Зі всієї сукупності чинників, що впливають на процес інвестування в аграрну сферу, на наш погляд, перш за все, необхідно виділити сам об'єкт, на який направлена інвестиційна діяльність. Таким базовим об'єктом є агропромисловий комплекс, що являє собою багатогалузеву виробничу систему, яка складається з сільського господарства, галузей, що забезпечують технічне обслуговування, заготівлю, переробку і реалізацію кінцевої продукції. Кожна із цих галузей є лише одним з елементів єдиної системи, яка по стадійно технологічно пов'язана виробництвом.

Головна функція держави у ринковій економіці – не здійснення капітальних вкладень у виробництво (окрім галузей, пов'язаних з національною безпекою або з наслідками кризи), а створення умов для залучення інвестицій, виконання ролі гаранта стабільності вкладень та отримання доходів. Держава повинна регулювати інвестиційний процес на правовій основі. Державна

політика повинна стати одним із вирішальних чинників економічного регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі.

Слід звернути увагу на думку авторів, які вважають, що без іноземних “вливань” вирішення проблеми модернізації підприємств агропромислового комплексу і зокрема сільського господарства неможливе, оскільки необхідність їх залучення обумовлена, з одного боку, застарілістю виробничих потужностей, що потребують реконструкції і модернізації, а значить і нових значних інвестицій, мобілізація, яких всередині країни у короткий термін неможлива, а із іншого боку, обумовлена тим, що в сучасних умовах процес міжнародного руху капіталу тісно пов’язаний з поширенням досягнень в галузі науково-технічного прогресу, його переходом на інтенсивний шлях розвитку [3, 4, 5, 6].

Слід зазначити, що особливості поточної нестабільної (кризової) економічної ситуації обмежують масштаби участі комерційних банків в інвестиційній діяльності. На цей процес впливає низка чинників: протиріччя між ставками процента і ризиками надання позик, відсутність достатніх резервів під зростаючі кредитні ризики. У світовій практиці довгострокові кредити, як найбільш надійні, мають ставки процента нижчі, а в Україні вони відносяться до найбільш ризикових [7, с.145].

Враховуючи досвід різних країн щодо організації кредитування сільськогосподарських товаровиробників, кредитна політика для підприємств цієї сфери повинна, на наш погляд, включати:

- пільгове кредитування сільськогосподарських виробників, яке передбачає збільшення частки довгострокових кредитів, зниження відсоткових ставок, розвиток заставних операцій, як однієї з форм державного пільгового кредитування;
- розвиток аграрного кредиту за такими напрямками, як: кредитування виробників безпосередньо із державних джерел через механізм заставних операцій;
- розвиток іпотечного кредитування у комерційній системі банків: створення селянських кооперативних кредитних установ, інтегрованих структур.

Одним з напрямів активізації інвестиційної діяльності у сільському господарстві розвинутих країн є стимулюючий механізм оподаткування. Багато у чому це пояснюється наданням податкових пільг, завдяки яким фіскальні функції податків зведені до мінімуму (у США вони складають приблизно 3% в загальних фермерських витратах). Проведення реформ податкової системи, що передбачають пільги у розвинених країнах, сприяють

активному податковому стимулюванню розвитку НТП, що вимагає додаткових капітальних вкладень.

Таким чином, в економічно розвинених країнах держава активно впливає на систему кредитування і захищає економічні інтереси фермерів від певної експансії на них комерційних банків. Створена система кредитування фермерських господарств дозволяє гнучко управляти інвестиційними процесами в аграрному секторі, стимулюючи першочергово приплив капіталу для впровадження науково-технічних досягнень, що сприяє підвищенню ефективності виробництва [8].

Характерною ознакою ринкової економіки є її циклічний розвиток, коли періоди швидкого зростання та активного інвестування змінюються економічними кризами, падінням темпів росту, а іноді й абсолютних рівнів ВВП. Метою державного регулювання є вирівнювання таких циклічних тенденцій на основі гальмування надлишкової інвестиційної активності у періоди піднесення та штучного стимулювання інвестиції у період спадів виробництва [9, с. 140]. Загальну схему важелів державного регулювання умов інвестиційної діяльності в підприємства аграрної сфери представлено на рис. 1.

Рис. 1. - Важелі державного регулювання умов інвестування в підприємства аграрної сфери [10].

Можна констатувати наявність певних сприятливих умов в економіці ринкового типу, що сформувалася у розвинених країнах, для забезпечення ефективної інвестиційної діяльності. Головна відмінність у здійсненні інвестиційної діяльності в економіках різного типу, полягає у ступені державної підтримки, джерелах фінансування інвестицій, основних підходах до оцінки інвестицій.

Висновки. З метою формування сприятливого інвестиційного клімату в аграрній сфері необхідно забезпечити досягнення стабільної економічної і політичної ситуації; розробку науково-обґрунтованої стратегії ринкового реформування; наявність відповідної законодавчої бази. Забезпечити слід реальну пріоритетність розвитку сільського господарства та агропромислового виробництва; дієве функціонування інфраструктури аграрного ринку; подолання інфляційних процесів та корумпованості і тінізації економічної сфери. Важливими кроками в цьому напрямку буде стримування росту зовнішнього державного боргу і проведення реструктуризації виплат з його обслуговування; встановлення чітких механізмів регулювання міжнародної інвестиційної співпраці; посилити активність регіональної політики; створити сучасне інформаційно-методичне забезпечення здійснення інвестиційної діяльності.

До пріоритетів напрямів протекціоністської політики державного регулювання інвестиційної діяльності в аграрній сфері слід віднести координацію дій і контроль організації продовольчої безпеки, яка є основою національної безпеки країни, досягнення за даних умов максимально можливого соціального ефекту; створення здорового конкурентного середовища і становлення цивілізованого підприємництва; здійснення прогресивної структурної перебудови; забезпечення кардинального науково-технічного прориву; поєднання загальнодержавних та регіональних інтересів з інтересами підприємців.

Література

1. Демьяненко С.І., Хорунжий М. Й., Боброва О. Г., Коваль П. В. Економіка і організація агропромислових формувань : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2006. 181 с.

2. Ланченко Є.О. Організаційно-економічний механізм інвестування в аграрній сфері АПК : дис. кандидата екон. наук : 08.07.02 / Ланченко Євгеній Олександрович. Київ, 2006. 208 с.

3. Дуфенюк О.М. Управління механізмом залучення інвестиційних ресурсів в аграрний сектор економіки України: дис. кандидата екон. наук : 08.02.03 / Дуфенюк Олександра Михайлівна. Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2003. 221 с.

4. Кісіль М.І. Міжнародний рух капіталів і залучення в Україну прямих іноземних інвестицій. *Економіка АПК*. 2008. №9. С. 3–14.

5. Ніколенко В.Б. Прямі іноземні інвестиції в технічне забезпечення сільськогосподарського виробництва України: дис. кандидата екон. наук : 08.06.01 / Ніколенко Вікторія Борисівна. Національний аграрний ун-т. Київ, 2002. 200 с.

6. Лакіш С.М. Організаційно-економічний механізм залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.03 / С.М. Лакіш. 2008. 20 с.

7. Непочатенко О.О. Державна підтримка підприємств АПК через удосконалення системи кредитування. *Економіка АПК* . 2008. №8. 95-100.

8. Лагодієнко В.В. Реалізація інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності у харчовій галузі. *Бізнес-Навігатор: науково-виробничий журнал Міжнародного університету бізнесу і права*. Херсон, 2013. №2(31). С. 178-183.

9. Мудрак Р.П., Лагодієнко В.В., Лагодієнко Н.В. Вплив сукупних витрат на обсяги національного виробництва *Економічний часопис – XXI*. 2018, №172(7-8), С. 44-50.

10. Галушко В. П., Діброва А. Д., Діброва Л. В. Методологічні та практичні аспекти рівня державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників. *Економіка АПК*. 2008. № 3. С. 3–11.

References

1. Demyanenko, S.I., Khorunji, M.Y., Bobrova, O. G., Blacksmith, P. V. (2016). *Economics and organization of agroindustrial formations: a textbook*. К.: KNEU. 181p. (in Ukrainian).

2. Lanchenko, E.O. (2006). *Organizational and economic mechanism of investment in agricultural sphere of agriculture: the dissertation of the candidate of economic sciences: 08.07.02*. Kyiv, 208p. (in Ukrainian).

3. Dufeniuk, O.M. (2003). *Management of the mechanism of attraction of investment resources in the agrarian sector of the Ukrainian economy: the dissertation of the candidate of economic sciences: 08.02.03*. Lviv, 221p. (in

Ukrainian).

4. Kisil, M.I. (2008). International Capital Movement and Attraction of Foreign Direct Investment in Ukraine. *Ekonomika APK*, 9, 3-14 (in Ukrainian).

5. Nikolenko, V.B. (2002). *Foreign direct investment in agricultural production in Ukraine: the dissertation of the candidate of economic sciences*: 08.06.01. Kyiv, 200p. (in Ukrainian).

6. Lakish, S.M. (2008). *Organizational and Economic Mechanism of Attracting Foreign Direct Investment into the Economy of Ukraine: abstract of the candidate of economic sciences*: 08.00.03. Lviv, 20p. (in Ukrainian).

7. Nepochatenko, O.O., Odometer, O.O. (2008). State support of agricultural enterprises through improvement of credit system. *Ekonomika APK*, 8, 95-100 (in Ukrainian).

8. Lagodiienko, V.V. (2013). Realization of investment support of innovative activity in the food industry. *Business Navigator: Scientific and Production Journal of the International University of Business and Law*, 2(31), 178-183 (in Ukrainian).

9. Mudrak, R.P., Lagodiienko, V.V., Lagodiienko, N.V. (2018). Impact of aggregate expenditures on the volume of national production. *Economic Annals-XXI*, 172(7-8), 44-50 (in English).

10. Galushko, V.P., Dibrova, A.D., Dibrova, L.V. (2008). Methodological and practical aspects of the level of state support for agricultural producers. *Ekonomika APK*, 3, 3-11 (in Ukrainian).

Аннотация

Лагодієнко Н.В., Турленко Н.В., Алексейчук А.А.

Необходимость и роль государственного протекционизма в инвестиционное обеспечение устойчивого развития отраслей АПК: национальный и региональный аспекты

В статье исследуются вопросы инвестиционного обеспечения устойчивого развития отраслей АПК. Исследования показали, что это глобальный вопрос и его решение требует значительных усилий всех участников межхозяйственных завязок при постоянном протекционизме государства. К приоритетным направлениям протекционистской политики государственного регулирования инвестиционной деятельности в отраслях АПК следует отнести координацию действий и контроль организации продовольственной безопасности, которая является основой национальной безопасности страны, достижения в данных условиях максимально

возможного социального эффекта; создание здоровой конкурентной среды и становления цивилизованного предпринимательства; осуществление прогрессивной структурной перестройки; обеспечение кардинального научно-технического прорыва; сочетание общегосударственных и региональных интересов с интересами предпринимателей. С целью формирования благоприятного инвестиционного климата в аграрной сфере необходимо обеспечить достижение стабильной экономической и политической ситуации; разработку научно-обоснованной стратегии рыночного реформирования; наличие соответствующей законодательной базы.

Теоретико-методологической основой исследования является системный подход и диалектический метод познания, которые применялись для выявления взаимосвязей и взаимозависимостей и определения теоретических и прикладных основ формирования политики инвестиционного обеспечения отраслей АПК.

Установлено, что с целью формирования благоприятного инвестиционного климата в аграрной сфере необходимо обеспечить достижение стабильной экономической и политической ситуации; разработку научно-обоснованной стратегии рыночного реформирования; наличие соответствующей законодательной базы. Обеспечить следует реальную приоритетность развития сельского хозяйства и агропромышленного производства; действенное функционирование инфраструктуры аграрного рынка; преодоления инфляционных процессов и коррумпированности и тенизации экономической сферы. Важными шагами в этом направлении будет сдерживания роста внешнего государственного долга и проведения реструктуризации выплат по его обслуживанию; установление четких механизмов регулирования международной инвестиционной сотрудничества; усилить активность региональной политики; создать современное информационно-методическое обеспечение осуществления инвестиционной деятельности.

Исследования показали, что к приоритетам направлений протекционистской политики государственного регулирования инвестиционной деятельности в аграрной сфере следует отнести координацию действий и контроль организации продовольственной безопасности, которая является основой национальной безопасности страны, достижения в данных условиях максимально возможного социального эффекта; создание здоровой конкурентной среды и становления цивилизованного предпринимательства; осуществление прогрессивной структурной перестройки; обеспечение кардинального научно-технического прорыва; сочетание общегосударственных и региональных интересов с интересами предпринимателей.

Ключевые слова: *инвестирования, агропромышленный комплекс, протекционизм, государственная поддержка, региональное измерение, национальная экономика.*

Annotation

Lagodiienko N., Turlenko N., Alekseychuk O.

The need and role of state protectionism in the investment support for the sustainable development of the agro-industrial sectors: national and regional aspects.

The article explores the issues of investment support for the sustainable development of agro-industrial sectors. Studies have shown that this is a global issue and its solution requires considerable efforts of all participants of inter-economic relations with constant protectionism of the state. Priority directions of protectionist policy of state regulation of investment activity in the fields of agriculture should include coordination of actions and control of the organization of food security, which is the basis of national security of the country, achievement under these conditions of the maximum possible social effect; creating a healthy competitive environment and becoming a civilized enterprise; implementation of progressive structural adjustment; ensuring a fundamental scientific and technological breakthrough; the combination of national and regional interests with those of entrepreneurs. In order to create a favorable investment climate in the agricultural sector, it is necessary to ensure a stable economic and political situation; development of a science-based market reform strategy; availability of appropriate legal framework.

The theoretical and methodological basis of the study is the systematic approach and the dialectical method of cognition, which were used to identify the interconnections and interdependencies and to determine the theoretical and applied foundations of the investment policy of the agricultural sector.

It is established that in order to create a favorable investment climate in the agricultural sector, it is necessary to ensure a stable economic and political situation; development of a science-based market reform strategy; availability of appropriate legal framework. Real priority should be given to the development of agriculture and agro-industrial production; effective functioning of the agricultural market infrastructure; overcoming inflationary processes and corruption and shadowing the economic sphere. Important steps in this direction will be to curb the growth of external public debt and to restructure payments for its servicing; establishing clear mechanisms for regulating international investment cooperation; strengthen regional policy activity; to create modern information and methodological support for investment activities.

Studies have shown that the priorities of the protectionist policies of state regulation of investment activity in the agricultural sector should include coordination of actions and control of food security, which is the basis of national security of the country, achieving under these conditions the maximum possible social effect; creating a healthy competitive environment and becoming a civilized enterprise; implementation of progressive structural adjustment; ensuring a fundamental scientific and technological breakthrough; the combination of national and regional interests with those of entrepreneurs.

Key words: *investment, agro-industrial complex, protectionism, state support, regional dimension, national economy.*